

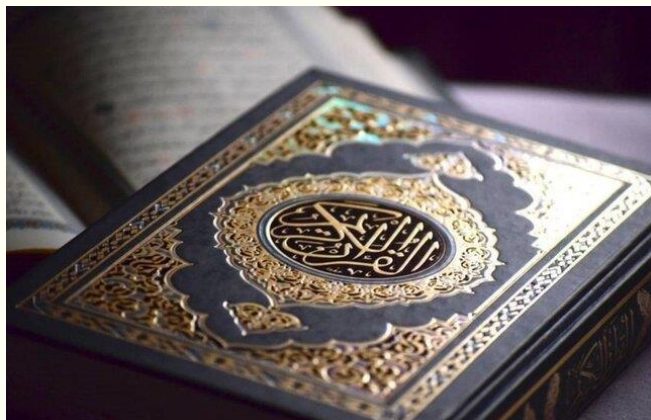

کارآمدترین وسیله ها برای تقرب به خدا

تدبر در خطبه ۱۱۰ نهج البلاغه (دیباچ)

راه های ابریشمین توسل به سوی خدا

تهیه کننده: حجت الاسلام علی رجبی

* سخن آیت الله جوادی درباره خطبه دیباج

* گزیده خطبه دیباج

بخش اول. ارکان دهگانه اسلام و فلسفه آنها (۱۰ مورد)

* راه های رستگاری (مائده ۳۵)

بخش دوم. از این راه ها به سوی خدا آید!

* دستورهای الهی در طریق عمل به ارکان دین (۴ مورد)

۱. یاد مستمر الهی

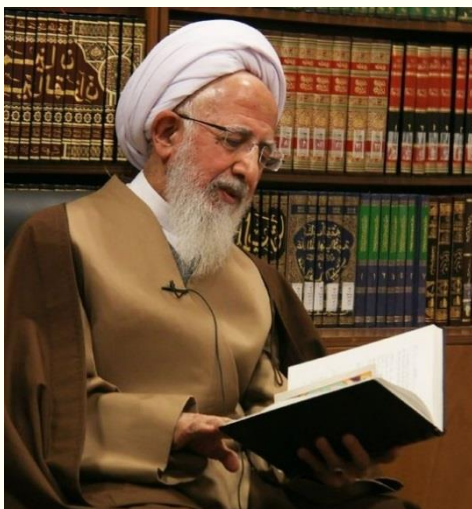
۲. وعده صادق الهی به خود نگهداران

۳. اقتدا به هدایت و سنت پیامبر اکرم

۴. مراحل چهارگانه انس با قرآن

بخش سوم. حکایت عالم بی عمل

سخن استاد آیت الله جوادی آملی حفظه الله درباره خطبه دیباج:

گرچه همه خطبه های امیر بیان علیه السلام فرازمندند،

بعضی شکوهی دو چندان دارند که این خطبه ۱۱۰ نهج البلاغه از آن هاست.

رویگردی اصلی کلام در این خطبه، حکمت عملی و بیشتر ناظر به منافع احکام و مآثر آن است.

[سلونی قبل ان تفقدونی، ج ۷، ص ۵۰۸]

این خطبه به سه بخش تقسیم می شود:

بخش اول. امیر مومنان علی (ع) بهترین اسباب تقرب به خداوند را که عبارت از ایمان، جهاد، اخلاص، نماز، زکات، روزه، حج، صله ارحام، صدقه پنهانی و آشکار، کارهای نیک (خدمت به مردم) است در ده عنوان بیان و فلسفه هر کدام را در عبارتی کوتاه و پر معنا ذکر فرموده است.

بخش دوم. به جنبه های عملی ایمان و طریق رسیدن به آن پرداخته و توصیه به ذکر خدا و اقتدا به هدایت پیامبر و پیروی از سنت او و تبیین مراحل چهارگانه انس و عمل به آیات قرآن سفارش می کند.

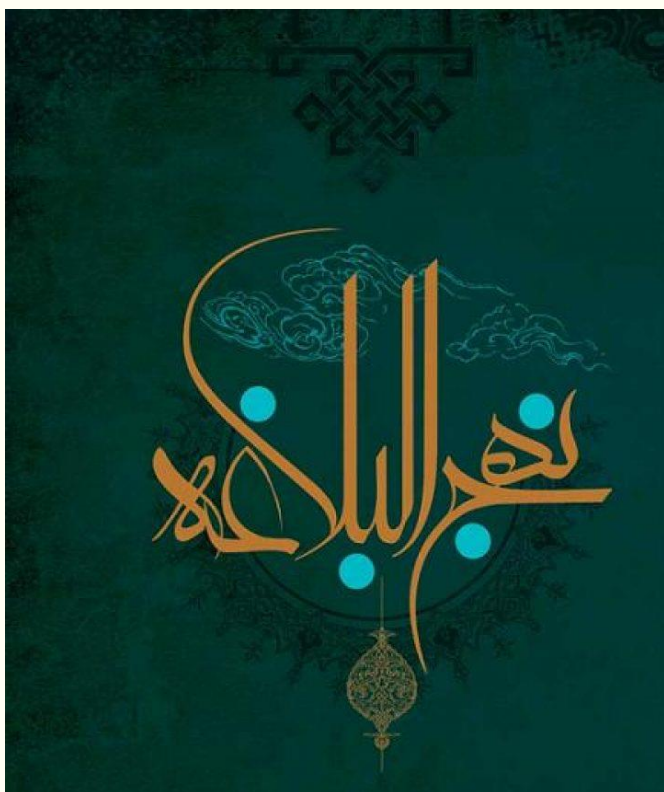
بخش سوم. در پایان خطبه نیز نکوهش شدیدی از عالم بی عمل و قاری بی ثمر - با ذکر مجازات سخت او - شده است.

(اقتباس از شرح نهج البلاغه پیام امام (ع)، ج ۴، ص ۶۱۷ با اضافات)

نهج البلاغه، خطبه دیباج (۱۱۰)، بخش اول

إِنَّ أَفْضَلَ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى

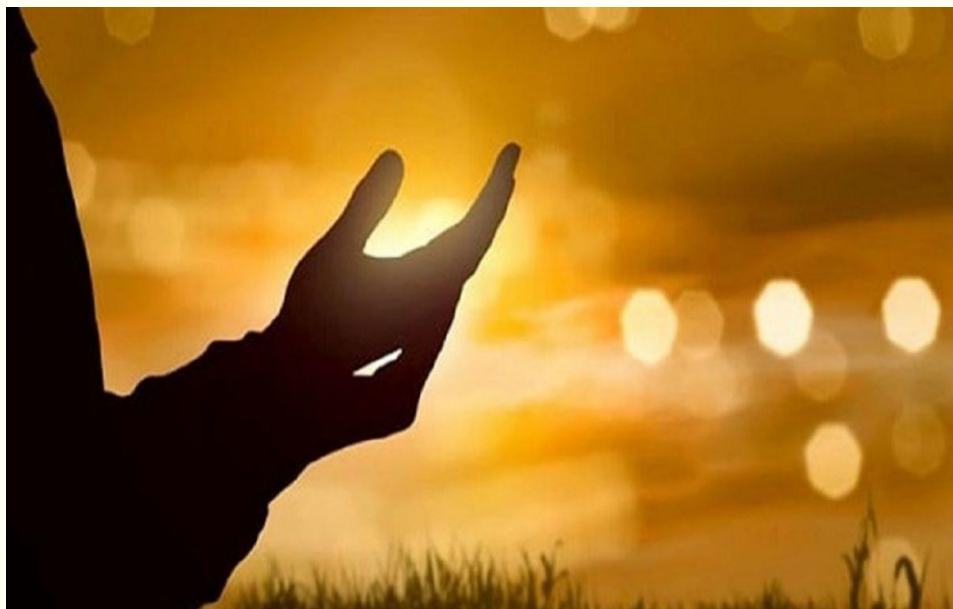
برترین وسیله ای که توسل جویندگان به خدای سبحان، به آن توسل می جویند

۱. ایمان

الْإِيمَانُ بِهِ وَبِرَسُولِهِ

ایمان به خدا و پیامبر (صلی الله علیه وآله) اوست

۲. جهاد

و الْجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ فَإِنَّهُ ذِرْوَةٌ الْأِسْلَامِ

و جهاد در راه خدا که قلّه رفیع اسلام است

۳. اخلاص

وَ كَلِمَةُ الْأَخْلَاصِ فَإِنَّهَا الْفِطْرَةُ

و کلمه اخلاص (و شهادت به یگانگی خدا)

که هماهنگ با فطرت انسانی است

۴. نماز

وَ اِقَامُ الصَّلَاةِ فَانْهَ الْمَلَّةُ

و برپا داشتن نماز که حقیقت دین و آیین است

۵. زکات

وَ اِيتَاءُ الزَّكَاةِ فَانِّهَا فَرِيضَةٌ وَاِجِبَةٌ

و ادای زکات که فریضه ای واجب است

۴. روزه

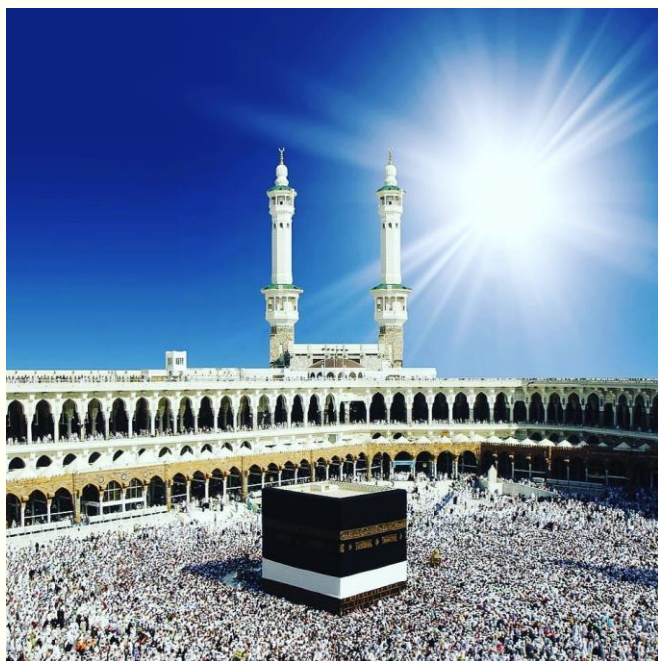
وَ صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ فَإِنَّهُ جُنَّةٌ مِنَ الْعِقَابِ

و روزه ماه رمضان که سپری در برابر عذاب الهی است

۷. حج

وَ حَجُّ الْبَيْتِ وَاعْتِمَارُهُ فَإِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ، وَ يَرْحَضَانِ الذَّنْبَ

و حج و عمره خانه خدا که نابود کننده فقر و شستشو دهنده گناه است

۱. صله رحم

وَ صِلَةُ الرَّحِيمِ فَإِنَّهَا مَثْرَاءٌ فِي الْمَالِ، وَ مَنْسَأَةٌ فِي الْأَجَلِ

و صله رحم که سبب فزونی مال و طول عمر

۹. صدقه

وَ صَدَقَةٌ السِّرِّ فَإِنَّهَا تُكْفِرُ الْخَطِيئَةَ

و صدقه پنهانی که کفاره گناهان است

وَ صَدَقَةٌ الْعَلَانِيَةِ فَإِنَّهَا تَدْفَعُ مِثَّةَ السُّوءِ

و صدقه آشکار که از مرگ های بد پیشگیری می کند

۱۰. خدمت به خلق

وَ صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ فَإِنَّهَا تَقِي مَصَارِعَ الْهَوَانِ

و خدمت به خلق که از لغزش ها و شکست های خفت بار جلوگیری می کند.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هان ای کسانی که ایمان آورده اید

۱. اتَّقُوا اللَّهَ پروا کنید (از) خدا

بجویند به سوی او وسیله (ی تقرب) را

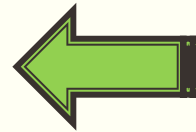
۲. وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ

و تلاش کنید در راه او

۳. وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ

باید که شما رستگار شوید لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ

از آستان پیر مغان سر چرا کشیم دولت در آن و گشایش در آن است (حافظ)

بسیاری از مصادیق توسل در نهج البلاغه خطبه ۱۱۰ (دیباچ) ذکر شده است.

وسيله: در اصل به معنای تقرب و نزدیکی جستن و یا چیزی که باعث تقرب با میل و رغبت به دیگری می شود.

(تفسیر مهر، ج ۵، ص ۱۱۱ و ۱۱۲)

«وسيله» معنای وسیعی دارد و هر کار یا چیزی را که سبب نزدیکی به پیشگاه مقدس پروردگار شود شامل می شود؛ مثل شفاعت پیامبران و امامان و بندگان صالح و پیروی از آنها و حتی سوگند دادن خدا به مقام پیامبران و

امامان و صالحان که نشانه علاقه به آنهاست. (همان)

بخش دوم. از این راه ها به سوی خدا آید!

۱. یاد مستمر الهی

أَفِيضُوا فِي ذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الذِّكْرِ

پیوسته به یاد خدا باشید که بهترین یادهاست!

۲. وعده صادق الهی به خود نگه داران

وَ ارْغَبُوا فِيمَا وَعَدَ الْمُتَّقِينَ فَإِنَّ وَعْدَهُ أَصْدَقُ الْوَعْدِ

و به آنچه خداوند به پرهیزگاران وعده داده است علاقمند باشید که وعده او صادق ترین وعده هاست

۳. اقتدا به هدایت و سنت پیامبر اکرم (ص)

وَ اقْتَدُوا بِهَدْيِ نَبِيِّكُمْ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ الْهَدْيِ

به راه و رسم پیامبرتان اقتدا کنید که بهترین راه و رسم هاست

وَ اسْتَنُوا بِسُنَّتِهِ فَإِنَّهَا أَهْدَى السُّنَنِ

دستورها و سنت او را به کار بندید که هدایت کننده ترین سنت هاست

بخش دوم. از این راه ها به سوی خدا آید!

۴. مراحل چهارگانه انس با قرآن

۴-۱ تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الْحَدِيثِ

قرآن را فرا گیرید که بهترین گفته هاست

۴-۲ وَ تَفَقَّهُوا فِيهِ فَإِنَّهُ رِبِيعُ الْقُلُوبِ

و در آن بیندیشید که بهار دلهاست

۴-۳ وَ اسْتَشْفُوا بِنُورِهِ فَإِنَّهُ شِفَاءُ الصُّدُورِ

از نور آن شفا و درمان بطلبید که شفای دلها (ی بیمار) است

۴-۴ وَ أَحْسِنُوا تِلَاوَتَهُ فَإِنَّهُ أَنْفَعُ الْقَصَصِ

و آن را به نیکوترین وجه تلاوت کنید که نافع ترین سخن هاست

بخش سوم. حکایت عالم بی عمل

إِنَّ الْعَالِمَ الْعَامِلَ بِغَيْرِ عِلْمِهِ

و به یقین عالمی که به غیر دانش خود عمل می کند

و كَالْجَاهِلِ الْحَائِرِ الَّذِي لَا يَسْتَفِيقُ مِنْ جَهْلِهِ

همچون جاهل سرگردانی است که هرگز از جهل خویش به خود نمی آید

بَلِ الْحُجَّةُ عَلَيْهِ أَكْبَرُ

بلکه حجت بر او بزرگتر

وَ الْحَسْرَةُ لَهُ أَكْبَرُ

و حسرتش برای او پایداتر

وَ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ الْيَوْمَ

و سرزنش او در پیشگاه خدا سزاوارتر است